

Lana Hudeček, Milica Mihaljević

SEMANTIČKI ODNOSI U HRVATSKOME JEZIKOSLOVNOM NAZIVLJU¹

U radu će se analizirati semantički odnosi sinonimije, antonimije, hiperonimije i hiponimije, meronimije i polisemije u hrvatskome jezikoslovnom nazivlju. Odnos sinonimije posebno je važan pri normiranju naziva jer sinonimni parovi i sinonimni nizovi u nazivlju nisu poželjni te ih s pomoću posebno razrađenih terminoloških načela treba razvrstati na preporučene, dopuštene i nepreporučene nazive. Odnosi antonimije, hiperonimije i hiponimije te meronimije posebno su važni pri izgradnji terminološkoga sustava i sustava definicija. Pozornost će se u radu posvetiti polisemiji kako bi se pokazalo da se ona, iako se u uređenome sustavu naziva smatra nepoželjnom, ipak ne može i ne smije sasvim isključiti. Posebno je važna mogućnost uspostavljanja polisemnih naziva kad se isti naziv definira sa stajališta različitih jezikoslovnih smjerova, pristupa i potpodručja.

*dr. sc. Lana Hudeček,
dr. sc. Milica Mihaljević,
Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje*

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK

UDK: 811.163.42'37
811.163.42'373.46

Ključne riječi: jezikoslovno nazivlje, sinonimija, antonimija, hiperonimija, hiponimija, meronimija, polisemija, e-rječnik, e-leksikografija

1. UVOD

Nazivlje se neke struke sređuje i usustavljuje u terminološkome rječniku i u terminološkoj bazi podataka. Dosad su objavljeni ovi rječnici (leksikoni) jezikoslovnoga nazivlja koji obuhvaćaju i natuknice na hrvatskome jeziku: Simeon 1969., Trask 2005., *Slovník slo-*

¹ Ovaj je rad napisan u okviru projekta *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* (IP 2016-06-214), koji u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost. Projekt se provodi u ustanovi nositelju projekta Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

vanské lingvistické terminologie 1977. – 1979., Rittgasser, Kolenić 2012., Rittgasser, Kolenić 2013.² Svi su ti rječnici deskriptivni te pred hrvatskom normativistikom i terminologijom još stoji posao sređivanja jezikoslovnoga nazivlja i izrade terminološke baze jezikoslovnoga nazivlja. Temeljno jezikoslovno nazivlje ulazi i u sve općejezične priručnike, i normativne i deskriptivne. U Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje izrađen je *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, a trenutačno se radi na projektu *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik*, u kojemu se velika pozornost posvećuje nazivlju pojedinih struka. Stoga će se u radu semantički odnosi oprimirati i s pomoću natuknica iz tih rječnika.

2. METODOLOGIJA

Metodologija je u ovome radu vođena građom i podređena opisu građe. Metodološki je pristup hrvatskomu jezikoslovnom nazivlju deskriptivno-normativni. Prvi je korak u analizi deskriptivan i utemeljen na korpusu. Među jezikoslovnim nazivima uspostavljaju se semantički odnosi te se s normativnoga gledišta nazivi analiziraju s pomoću terminoloških načela u metodološkome okviru vusterijanske škole. Leksikografska analiza provodi se po načelima korpusno utemeljene e-leksikografije (usp. Haß 2005).

3. KORPUS

Dosad ne postoji reprezentativan korpus hrvatskoga jezikoslovnog nazivlja. Stoga se ovaj rad temelji na dvama hrvatskim općejezičnim korpusima na kojima će se temeljiti i obrada u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*. To su: *Hrvatska mrežna riznica* <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/> i *Hrvatski mrežni korpus* <http://nlp.ffzg.hr/resources/corpora/hrwac/>. Rječnik će se pisati u programu TLex, prilagođenu za potrebe projekta, a podatci iz korpusa crpit će se s pomoću mrežnoga alata SketchEnginea, koji omogućuje prikaz konteksta leksema putem skica riječi (WordSketches)³, najčvršćih kolokacija raspoređenih u sintaktičke kategorije te pronalazak dobrih primjera leksema ili kolokacija. Primjer skice riječi za lemu *naglasak* nalazi se na Slici 1.

Odabrana je lema koja nema tako velik broj značenja kao npr. leme *jezik* ili *govor*, ali ni tako mali broj potvrda kao npr. leme *pragmatika* i *pragmalingvistike*, koje će biti analizirane u ovome radu. Sve navedene leme osim leme *pragmalingvistika* uz značenja u jezikoslovlju imaju i općejezična značenja. Iz toga je primjera očito da općejezični korpusi, iako obuhvaćaju i određeni broj jezikoslovnih naziva, ne mogu biti isključivi izvor za analizu jezikoslovnoga nazivlja.

² Više o tome u Hudeček i Mihaljević (2018).

³ Gramatiku za izradu skica riječi (SketchGrammar) za hrvatski jezik za potrebe *Mrežnika* sastavio je dr. sc. Nikola Ljubešić, vanjski suradnik projekta.

naglasak

(noun) Alternative PoS: *adverb* (1)
Croatian Web (hrWaC 2.2) freq = 46,911 (33.56 per million)

glagol_izpred_prijedloga 27,99%	prijedlog_loz 24,388 51.99	okov_? 17,986 34.08	prijedlog 11,817 25.19	institucija_loz_prijedloga 9,387
nas 25,931 55.28	na + 22,497 5.34	poseban + 6,178 9.22	sa + 10,290 5.02	sa-s_X 7,782 16.59
u-s 1,177 2.51	s naglasak na	velik + 1,421 4.25	uz + 626 3.80	uz-s_X 292 0.62
iz-s 287 0.61		glavni + 381 4.63	uz naglasak na	uz-s_X 265 0.56
		glavni naglasak		

koje_što 7,341 15.65	staviti_loz 1,319 7.08	konzultacija 1,356 2.89	u_punitivna 976 1.97	infinitiv 906 1.93
stavljati + 2,003 10.41	staviti + 2,569 11.72	izgovor 35 8.79	konferencija 37 6.22	staviti + 333 6.82
staviti naglasak na	naglasak stavljati	glas 22 5.33	naglasak konferencija	naglasak staviti na
staviti + 1,642 8.65	dati 49 5.97	dijalekt 20 0.19	predavanje 30 6.19	dati 27 3.51
staviti naglasak	naglasak je dati		Naglasak predavanja	naglasak daju na
imati + 702 3.10	usmjeriti 36 4.78		seminar 16 5.62	stavljati 34 5.99
			Naglasak seminara	naglasak staviti na

biti_izkazat 817 1.74	oba_u_punitivu 687 1.45	subjekt_od 568 1.21	u_koga_čega 474 1.01	u_koga_što 275 0.59
poseban + 294 9.07	stran 20 4.32	staviti + 201 9.02	stavljanje + 145 9.26	staviti 27 9.61
Poseban je naglasak	stranog naglasak	trebati 70 3.45	stavljanje naglasak na	naglasak staviti na
velik + 102 5.80	forš 24 6.33	dati 23 3.43	pomicanje 17 6.77	poseban 23 7.82
staviti 72 10.09	čop forš op naglasak		pomicanje naglasak	velik 13 3.79
staviti nije naglasak na	čudan 14 6.03		pomak 9 6.86	
	čudnih naglasaka			

koje_šta 84 0.18	u_prijedlogu 75 0.16
nječiti 8 4.19	stavljati 16 8.96
	naglasak staviti
	staviti 14 6.60

Slika 1: Skica riječi za natuknicu *naglasak* (skraćeni prikaz)

Stoga se u radu analizira i jezikoslovno nazivlje koje se nalazi u rječnicima, udžbenicima, monografijama, priručnicima i znanstvenim radovima te prijedlogu kurikula za hrvatski jezik.⁴

4. SEMANTIČKI ODNOSI I TERMINOLOŠKA NAČELA

Pri leksikografskoj obradi i pri normiranju nazivlja iznimno je važno voditi računa o semantičkim odnosima među nazivima. Za usustavljanje nazivlja posebno su važni ovi semantički odnosi: sinonimija, antonimija, hiperonimija, hiponimija i kohiponimija, meronimija te polisemija. Također je važno voditi računa o paronimiji, lažnim prijateljima i

⁴ Popis izvora iz kojih su uzimani primjeri za ovaj rad nalazi se na kraju rada.

pleonazmima. Utvrđivanje tih odnosa prethodi normiranju naziva i izradi konačnih rječničkih definicija kako bi se osigurala njihova sustavnost. Pri normiranju naziva posebno je važno voditi računa o terminološkim načelima, a ta su načela blisko povezana sa semantičkim odnosima. Stoga ćemo ovdje navesti sva terminološka načela, oprmjeriti ih primjerima iz jezikoslovnoga nazivlja te komentirati s obzirom na semantičke odnose.

U terminološkoj normi ISO 704 2000⁵ navode se ova terminološka načela: *transparency* (nasuprot *opacity*), *consistency within a concept system*, *appropriateness*, *linguistic economy* (*conciseness*), *derivability and compoundability*, *linguistic correctness* i *preference for native language*. Ta su terminološka načela razrađena, prilagođena i oprmjerena za hrvatski jezik (usp. Hudeček i Mihaljević 2012.), a njihova primjena na jezikoslovnoga nazivlje iscrpno je prikazana u radu Hudeček i Mihaljević *Normativni problem u jezikoslovnome nazivlju – analiza stanja u praksi*, te ćemo ih ovdje samo navesti i kratko oprmjeriti primjerima iz jezikoslovnoga nazivlja:

1. domaće riječi imaju prednost pred stranim, npr. *nepčanik* pred *palatal*, *čestica* pred *partikula*, *prednaglasnica* pred *proklitika*
2. nazivi latinskoga i grčkoga podrijetla imaju prednost pred nazivima iz živih jezika, npr. naziv *filter*, koji se pojavljuje u nazivlju generativne gramatike, ima prednost pred nazivom *filter*.
3. prošireniji i korisnicima prihvatljiviji naziv ima prednost pred manje proširenim, npr. *istovrijednica* ima prednost pred *jednakovrijednica/jednakovrednica/istovrednica/jednakovrednica/istovjednica*.
4. naziv mora biti usklađen sa sustavom i normama hrvatskoga standardnog jezika, npr. *dijalektni* ima prednost pred *dijalekatni*, *materinski jezik* ima prednost pred *materinji jezik*
5. kraći nazivi imaju prednost pred duljim, npr. *prefiksacija* ima prednost pred *prefiksalna tvorba*, *jednačenje po zvučnosti* ima prednost pred *jednačenje suglasnika/zatvornika po zvučnosti*
6. naziv od kojega se lakše tvore tvorenice ima prednost pred onim od kojega se ne mogu tvoriti tvorenice, npr. *neuroznanost* pred *neutralna znanost*
7. treba izbjegavati da naziv unutar istoga terminološkog sustava ima više značenja, npr. da se nazivima *veznik*, *prijedlog*, *usklik* označuje i vrsta riječi i sintaktička funkcija
8. nazivi se ne smiju bez valjana razloga mijenjati, npr. *naziv* ima prednost pred *nazivnik*
9. naziv ima prednost ako odgovara pojmu kojemu je pridružen i odražava svoje mjesto u pojmovnome sustavu, npr. *glagoljični*, *ćirilični*, *latinični*.

⁵ Terminološka norma iz 2000. godine nije prevedena na hrvatski jezik, ali je prevedena inačica norme iz 1987. i objavljena kao hrvatska norma HRN ISO 704: 1996. Navedena terminološka načela mogli bismo prevesti kao prozirnost, jasnoća ili pronicivost (nasuprot nepronicivosti), dosljednost unutar terminološkoga sustava, prikladnost, jezična ekonomičnost, tvorbeno produktivnost, jezična točnost i davanje prednosti domaćemu nazivu.

Sva se terminološka načela izravno odnose na sinonimiju jer se s pomoću njih uklanja sinonimija, odnosno sinonimni se nazivi razvrstavaju na preporučene, dopuštene i nepreporučene. S polisemijom je povezano sedmo načelo jer ono govori da treba u najvećoj mogućoj mjeri izbjegavati višeznačnost. S odnosima hiperonimije, hiponimije, kohiponimije, antonimije i meronimije povezano je 9. načelo jer ono preporučuje da se prije normiranja nazivlja uspostave hijerarhijski odnosi među nazivima u semantičkome polju.

5. SINONIMIJA U JEZIKOSLOVNOGOME NAZIVLJU

Odnos sinonimije posebno je važan pri normiranju naziva jer sinonimni parovi (npr. *usklik – uzvik*) i sinonimni nizovi (*lažni parovi, nepravni prijatelji, lažna braća, međujezični homonimi, paronimi, lažne srodnice, nepravne srodnice*) u nazivlju nisu poželjni te ih s pomoću razrađenih terminoloških načela treba razvrstati na preporučene, dopuštene i nepreporučene nazive ili ih značenjski razgraničiti. Posebno je važno pitanje odnosa sinonimije u korpusno utemeljenome e-rječniku i sinonimije u klasičnome rječniku. Navodimo primjer normativnoga razgraničenja sinonimnih naziva u *Školskome rječniku hrvatskoga jezika*:

dvòusnenik im. m. <G dvòusnenika; mn. N dvòusnenici, G dvòusnenikā> *gram.* zatvornik u čijemu oblikovanju sudjeluju gornja i donja usna; *sinonim:* (bilabijal)

bilabijāl im. m. <G bilabijála; mn. N bilabijáli, G bilabijālā> *gram.v.* dvousnenik

6. POLISEMIJA U JEZIKOSLOVNOGOME NAZIVLJU

U terminološkoj se literaturi razlikuju pojmovi višesmislenosti (Mehrsinnigkeit) i višeznačnosti (Mehrdeutigkeit). Prvi se odnosi na pojavu da je jedna riječ naziv u nekoliko struka, a drugi na pojavu da je naziv u jednoj struci višeznačan. Primjeri su višesmislenosti:

prijévoj im. m. <G prijévoja; mn. N prijévoji, G prijévōjā> **1.** *zem.* ulegnuti, najniži dio između planinskih vrhova; *sin.* (sedlo) **2.** *gram.* glasovna promjena u kojoj se izmjenjuju otvornici u riječima istoga korijena

valèncija im. ž. <G valèncijē; mn. N valèncije, G valèncijā> **1.** *kem.* svojstvo atoma kojega elementa da se veže s određenim brojem atoma kojega drugog elementa **2.** *jez.* svojstvo glagola da uvodi određenu dopunu, da otvara mjesto drugim riječima u rečenici; *sin.* valentnost

³ primjer višeznačnosti:

nàvezak im. m. <G nàveska; mn. N nàvesci, G nàvezākā> *gram.* **1.** samoglasnik *a, e* ili *u* koji se može dodati na nastavak u nekim padažima pridjeva, brojeva i zamjenica **2.** samoglasnik koji se može dodati nekim pridlozima

Polisemija (posebno višeznačnost unutar jedne struke) u uređenome se sustavu naziva smatra nepoželjnom te se u terminološkoj literaturi nastoji pokazati da u terminologiji dolazi do prelaska polisemije u homonimiju (usp. Nahod 2012.). Iako su terminološke baze podataka (npr. *Struna*) često tako ustrojene da je uz svaki naziv moguće unijeti samo jedno značenje, ipak se u slučaju višeznačnosti, posebno one u okviru jedne struke, s jezikoslovnoga stajališta ne može govoriti o homonimiji, posebno u slučajevima kad je jedno značenje nastalo metonimijskim pomakom iz drugoga, npr.:

náglasak *im. m.* <G *náglaska*; *mn. N náglasci*, G *náglasākā*> 1. *gram. a.* isticanje jednoga sloga u riječi silinom, duljinom i visinom tona; *sin.* (akcent) 2. *pravop.* znak kojim se bilježi izgovor riječi [*duȓouzlazni* ~; *duȓosilazni* ~; *kratkosilazni* ~; *kratkouzlazni* ~]; *sin.* (akcent).

Polisemija je posebno očita kad se isti naziv definira sa stajališta različitih jezikoslovnih smjerova i potpodručja jer promjenom teorijskoga okvira može doći do uklanjanja ili do uvođenja polisemije. Tako je npr. u *Školskome rječniku hrvatskoga jezika* *navodnik* polisemna natuknica definirana ovako:

navodnik *im. m.* <G *navodnika*; *mn. N navodnici*, G *navodnikā*> *pravop.* 1. razgodak kojim se označuje početak ili kraj teksta koji se navodi doslovce ili kojemu se daje drugo značenje; uvijek se pojavljuje u paru („ ”) 2. pravopisni znak kojim se označuje da se riječ ispred i iza koje stoji uzima u prenesenome značenju, da ne pripada standardnomu jeziku ili da je riječ o imenu; uvijek se pojavljuje u paru („ ”)

Budući da se u *Hrvatskome pravopisu* ukida razlika između pravopisnih i rečeničnih znakova (razgodaka) kao nesvrhovita, natuknica je *navodnici* u njemu (u poglavlju *Pojmovnik*) definirana ovako:

navodnici pravopisni znak („ ”) kojim se označuje početak i kraj teksta koji se navodi doslovno ili kojemu se daje drugo značenje ili kojim se označuje da se riječ ispred i iza koje stoji uzima u prenesenome značenju, da ne pripada standardnomu jeziku ili da je riječ o imenu.

Dakle, polisemna je natuknica postala monosemna.

7. HIJERARHIJSKI SEMANTIČKI ODNOSI

Hijerarhijski semantički odnosi, koji se dijele na generičke i dijelne, posebno su važni pri normiranju i definiranju nazivlja. Generički odnos (rod – vrsta) postoji između širega pojma (nadređenoga pojma, hiperonima) i užega pojma (podređenoga pojma, hiponima). Dijelni odnos (meronimija, odnos cjelina – dio) postoji između pojma i njegovih pojedinačnih sastavnica. Važnost odnosa antonimije, hiperonimije i hiponimije te meronimije za

izgradnju terminološkoga sustava i sustava definicija pokazat ćemo na tječničkim primjerima. Naziv *padež* nadređen je (hiperonim) nazivima *nominativ*, *genitiv* itd. Nazivi *nominativ*, *genitiv* itd. podređeni su (hiponimi) nazivu *padež*. Stoga su oni definirani s pomoću svojega hiperonima, a svi su hiponimi definirani na isti način.

pádež *im. m.* <G pádeža, I pádežom; mn. N pádeži, G pádežā> *gram.* gramatička kategorija riječi (uz broj i rod) kojom se izriču odnosi imenskih riječi s ostalim riječima u rečenici

nōminativ *im. m.* <G nōminativa> *gram.* prvi padež u sklonidbi, odgovara na pitanje *tko?, što?*

gēnitiv *im. m.* <G gēnitiva> *gram.* drugi padež u sklonidbi, odgovara na pitanje *koga?, čega?*

Terminološki su antonimi poseban slučaj dvočlane kohiponimije, npr. *jednina* – *množina*, *jesnost* – *niječnost*, *samoglasnik* – *suglasnik*, *naglasnica* – *nenaglasnica*, *prednaglasnica* – *zanaglasnica* itd.

Poseban je slučaj hijerarhijskoga odnosa ljestvična polisemija (često se u skladu sa stajalištem o nepostojanju polisemije u nazivlju naziva i ljestvična homonimija), u kojoj je zbog nesavršenosti terminološkoga sustava jedan naziv nadređen sam sebi, tj. jedan naziv ima i uže i šire značenje. Pokazat ćemo to na primjeru naziva *homonimija*, koji ima uže i šire značenje. U širem značenju homonimija obuhvaća i *homofoniju* i *homografiju* i potpunu *homonimiju* (homonimiju u užemu značenju). Naziv *sinonim* također ima uže i šire značenje. U širem značenju sinonim obuhvaća prave (apsolutne) sinonime i djelomične sinonime, a u užemu značenju sinonim je samo pravi za razliku od *blisko značnica* koje nisu sinonimi. Primjer je ljestvične polisemije i naziv *kratica*, koji u jednome značenju obuhvaća sve jedinice nastale kraćenjem (tj. i kratice u užemu smislu i pokrate), pa se u tome značenju upotrebljava u ovoj definiciji:

pòkrata *im. ž.* <G pòkratē; mn. N pòkrate, G pòkrātā> *pravop.* **kratica** sastavljena od početnih slova ili slogova kojega višerječnog naziva ili imena; *sin.* (akronim)

U drugome značenju *kratica* ne obuhvaća pokrate:

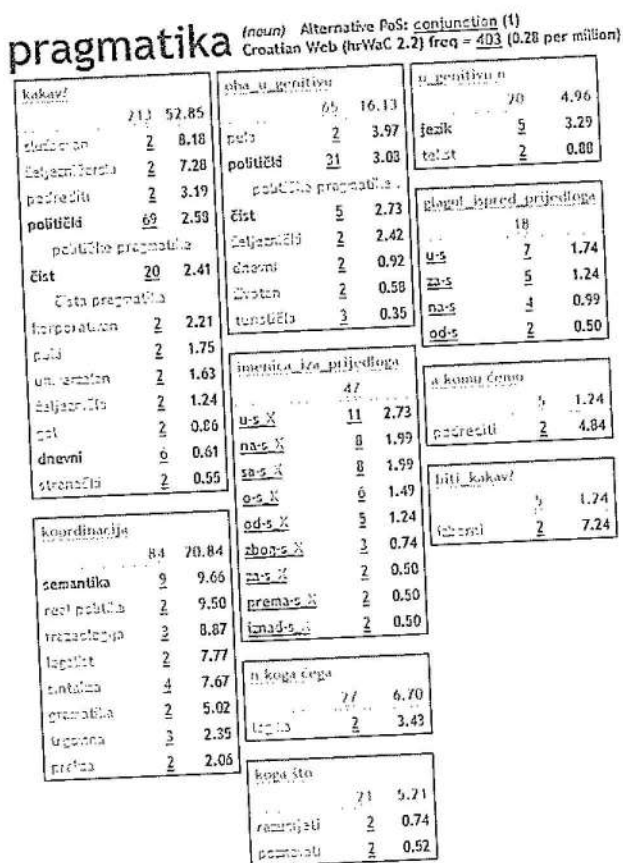
pokrata riječ koja se piše velikim slovima nastala kraćenjem najčešće višerječnoga naziva ili imena

kratica skraćena riječ ili više riječi u pisanju; u pravilu se piše malim slovima i ne sklanja se

Pleonazam i tautologija vrste su zalihosti jer u njima dolazi do ponavljanja obavijesti. I pleonazam i tautologija promatraju se i kao jezični problem i kao stilske figure. I pleonazam i

tautologija višeznačni su nazivi jer označuju jezičnu pojavu i, procesom metonimizacije, izričaj koji je nastao tom jezičnom pojavom. Tautologija je odnos koji se temelji na sinonimiji, tj. u istome se izričaju pojavljuju sinonimi, npr. *lijep* i *krasan*, *gnjus* i *odvrat*, *glup* i *blesav* itd. Poseban je slučaj kad se dvaput ponovi isti izraz (npr. *lijep* i *lijep*, *ide* i *ide*). Pleonazam se katkad određuje kao pojam nadređen tautologiji, a katkad samo kao pojava u kojoj je značenje jednoga sastavnog elementa uključeno u značenje drugoga sastavnog elementa (npr. *izići van*). Dakle, prema nekim je autorima naziv *pleonazam* nadređen (hiperonim) nazivu *tautologija*, dok drugi *pleonazam* i *tautologiju* smatraju istorednima i neisto- značnima nazivima (kohiponimima).

Sličan je odnos između naziva *pragmatika*, *lingvistička pragmatika* i *pragmalinguvistika*. Lema *pragmatika* u korpusu ima najviše potvrda u općejezičnome značenju, što je vidljivo iz Slike 2.

Slika 2: Skica riječi za lemu *pragmatika*

Pragmatika se najčešće određuje kao grana lingvistike i semiotike u kojoj se proučavaju načini na koje kontekst pridonosi značenju. Pragmatika se bavi teorijom govornih činova, razgovornom implikaturom, govorom u interakciji. Ona uspostavlja razliku između objektivnoga značenja riječi i njezina namjeravanoga značenja. Tako Lada Badurina i Nikolina Palašić u radu *Pragmatika veznih sredstava* među ključnim riječima navode *pragmalingvistika/pragmatika*, iz čega je vidljivo da je u njihovu radu značenje naziva *pragmatika* izjednačeno sa značenjem naziva *pragmalingvistika*. Međutim, naziv *pragmatika* katkad se upotrebljava i u širem značenju nego naziv *pragmalingvistika*, pa je *pragmatika* i grana sociologije, filozofije i antropologije. Tako se u *Struni* u okviru projekta *Izgradnja temeljnog nazivlja u antropologiji* naziv *pragmatika* definira ovako:

pragmatika im. ž. r

definicija

proučavanje načina jezične uporabe i njezina djelovanja na društveni kontekst

etimologija

engleski: pragmatics

razredba

polje: etnologija i antropologija
grana: antropologija
projekt: izgradnja temeljnog nazivlja u antropologiji

Slika 3: Natuknica *pragmatika* u *Struni*

Naziv *pragmalingvistika* ne spominje se ni kao dopušteni ni kao nepreporučeni naziv, iz čega se može zaključiti da ta dva naziva autori ne smatraju istoznačnima, tj. da smatraju da naziv *pragmatika* pripada temeljnomu antropološkom nazivlju, a naziv *pragmalingvistika* mu ne pripada.

Kad bi se uspostavile discipline sociološka pragmatika, filozofska pragmatika i antropološka pragmatika, najsustavniji bi bio naziv *lingvistička pragmatika*.

8. PLEONAZMI U JEZIKOSLOVNOME NAZIVLJU

Pri normiranju nazivlja važno je voditi računa i o pleonazmima, tj. o izbjegavanju nepotrebnoga ponavljanja istih obavijesti. Analizirajući nazivlje funkcionalnih stilova, čini nam se da je najsporniji naziv *književnoumjetnički funkcionalni stil*. Budući da je taj naziv uobičajen u jezikoslovnoj literaturi, nije nam cilj promijeniti ga, nego samo upozoriti na njegovu pleonastičnost. Naime, taj je naziv tvoren od pridjeva *književnoumjetnički*, koji je tvoren od sveze *književna umjetnost*. Ako se književnost odredi kao jedna od umjetnosti, nije jasno zašto sastavnicu *umjetnički* treba isticati u nazivu. Postoji li kakav drugi književni stil koji nije književnoumjetnički? Smatramo da bi bilo dovoljno govoriti o književnome

(funkcionalnom) stilu. Element *funkcionalni* također je pleonastičan jer ne postoji književni, znanstveni, administrativni itd. stil koji nije funkcionalni stil.

9. TVORBENO I TERMINOLOŠKO ZNAČENJE U JEZIKOSLOVNOME NAZIVLJU

Pri analizi značenja svake struke posebno je važno posveti pozornost odnosu između tvorbenoga i terminološkoga značenja jer je to čest izvor nesporazuma pri normiranju nazivlja. Dobar su primjer za to nazivi *čakavski*, *kajkavski* i *štokavski*. Nazivi *čakavski*, *kajkavski* i *štokavski* tvoreni su s pomoću upitno-odnosnih zamjenica *ča*, *kaj* i *što*. To ne znači da se u tim narječjima isključivo upotrebljavaju te zamjenice. U čakavskome se narječju upotrebljava upitno-odnosna zamjenica *ča*, *če* u dijelu Kvarnerskoga otočja, *čo* na dijelu srednjodalmatinskih otoka, *ca* i *co* u cakavskim govorima; dio čakavaca primio je od štokavaca zamjenice *što* i *šta*, a od kajkavaca *kaj*. U kajkavskome se narječju upotrebljava upitno-odnosna zamjenica *kaj*, a pojavljuje se i u likovima *kej*, *ke*, *koj*, *laj*. U štokavskome se narječju uz zamjenicu *što* pojavljuje i zamjenica *šta*.

10. SEMANTIČKI ODNOSI U OBRADI JEZIKOSLOVNIH NAZIVA U HRVATSKOME MREŽNOM RJEČNIKU – MREŽNIKU

Jedna je od najvažnijih značajka *Hrvatskoga mrežnoga rječnika – Mrežnika* unutarječničko povezivanje te izvanječničko povezivanje s izvorima koji već postoje ili se u okviru toga projekta izrađuju u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Druga je važna njegova značajka da se usporedno izrađuju tri njegova modula: modul za odrasle izvorne govornike hrvatskoga jezika, modul za učenike te modul za strance koji uče hrvatski jezik. Pristup obradi naziva različit je u svakome modulu.⁶

Abecedarij *Mrežnika* dobiven je supostavljanjem čestotnoga popisa lema dvaju korpusa (*Hrvatske jezične riznice* te korpusa *hrWac*) te popunjavanjem tvorbenih gnijezda prema zadanim načelima. Za natuknice koje su (i) stručni nazivi područja zastupljenih u *Strmi* tako dobiven abecedarij supostavljen je s abecedarijem *Strime* te su označene natuknice koje se nalaze u *Mrežniku* i u *Strmi* i nazivi koji pripadaju određenoj struci (strukama). Prednost je mrežnoga rječnika što se lakše rješava dvojba o tome koji naziv u općemu rječniku treba označiti terminološkom odrednicom, a koji obraditi kao općejezičnu riječ⁷, to jest kako pri obradi postupiti s riječima čije je terminološko i neterminološko značenje blisko povezano⁸

⁶ Više u Hudeček *Obrada naziva u Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku* (rad u tisku).

⁷ Većina tiskanih rječnika, primjerice, ne donosi odrednice *bot.* i *zool.* uz nazive posve uobičajene u općemu jeziku, poput *pas*, *mačka*, *jabuka*, *hrast* itd., niti se u rječnicima Collins-Cobuildova tipa definicije tih natuknica uspostavljaju po modelu: *U botanici označuje... U zoologiji označuje...*

⁸ Usp. Mihaljević (1989: 201).

ako postoji mogućnost povezivanja na bazu strukovnoga nazivlja kao što je *Struna*. Međutim, nužno je, zbog uravnotežene obrade i zbog činjenice da nazivlje mnogih struka (još) nije obrađeno u *Struni* (uključujući i jezikoslovno nazivlje) donijeti odluku o tome koji se nazivi koji pripadaju i općemu leksiku obrađuju izravno u *Mrežniku*. U donošenju odluke o tome ključne su potvrde iz korpusa. U *Mrežniku* će se donositi definicije za najčešće nazive (u skladu s potvrdama iz korpusa), a podatci koji se nalaze u *Struni* služiti će kao dopuna, to jest poveznica na *Strunu* omogućivat će brži dostup relevantnim i stručnijim informacijama. Nazivi u *Mrežniku* obrađuju se u skladu s načelom koje je primijenjeno u *Školskome rječniku hrvatskoga jezika*: jedan obrađivač obrađuje sve nazive jedne struke, što omogućuje specijalizaciju za određeno područje i po potrebi tješnju suradnju sa stručnjakom za to područje. Trenutačno se radi na određivanju odnosa *Strune* i *Mrežnika*, donošenju jasnih kriterija po kojima u *Mrežniku* uz općejezičnu definiciju donosimo i stručnu, izradi popisa terminoloških odrednica, odnosno struka čije će nazivlje obuhvatiti *Mrežnik*. U sljedećoj je fazi predviđeno donošenje načela obrade naziva u modulu za učenike i modulu za strance u kojima je predviđeno uklapanje strukovnih odrednica u definiciju bez povezivanja na *Strunu*; u te će module biti uključeni samo najčešći nazivi koji se upotrebljavaju u udžbenicima i priručnicima za strance, a definicije prilagođene tim dvjema ciljnim skupinama korisnika. Jezikoslovno nazivlje još nije obrađeno u *Struni*, ali je u mnogim djelima suradnika na *Mrežniku* obrađeno i jezikoslovno nazivlje, primjerice u *Hrvatskome školskom rječniku* te *Pojmovniku Hrvatskoga pravopisa*. Posebnost je obrade jezikoslovnoga nazivlja u *Mrežniku* da pri toj obradi neće biti potrebno konzultirati vanjske stručnjake jer su svi suradnici ujedno i jezikoslovni stručnjaci. Bude li tijekom trajanja projekta *Mrežnik* u *Struni* obrađeno i jezikoslovno nazivlje, nazivi iz *Mrežnika* povezivat će se s nazivima u *Struni*.

Semantičkim odnosima među nazivima poklanja se u *Mrežniku* velika pozornost. Predviđene su rubrike antonimi, sinonimi i hiponimi uz svako značenje te uz svaku svezu, u kojima će navedene jedinice (jednorječni i višerječni nazivi) biti unutarjezičke poveznice. Hiperonim koji se navodi u definiciji bit će također poveznica na riječ ili svezu. Terminološka baza *Struna* (na koju će postojati poveznice sa svih natuknica koje su obrađene i u *Struni* i u *Mrežniku*) omogućivat će uvid u specifičnija i stručnija značenja pojedinoga naziva te širi pregled višerječnih naziva u kojima se koja riječ nalazi, a portali *Jezični savjetnik* i *Bolje je hrvatski* dati objašnjenje normativnih odabira u *Mrežniku*.

Na Slici 4. donose se primjeri obradbe natuknica *jezik* i *govor*. Višesmislenost naziva dobro oprimjeruje riječ *jezik*, koja je naziv u nekoliko struka, primjerice u anatomiji, fonetici, jezikoslovlju. Višeznačnost jezikoslovnoga nazivlja oprimjeruje natuknica *govor* koja pokazuje da je višeznačnost unutar iste struke katkad nužna. U prikazu natuknica *jezik* i *govor* u *Mrežniku* pokazuje se kako se povezuju antonimna značenja tih dviju natuknica. Na slici su podcrtani i hiperonimi u definiciji koji će biti poveznice. Pokazuju se i obrade sveća *vrh jezika* i *korijen jezika* u *Struni*, kojima će se iz *Mrežnika* pristupiti s pomoću poveznica.

jezik *im. m.* (G jezik; mn. N jezici, G jezikā)

1. *anat.* Jezik je pokretljivi mišićni organ u ustima koji služi za određivanje okusa i opipa, žvakanje, sisanje i guranje hrane.

Otečenost sluznica, svrbež očiju, nosa i usta su česti simptomi, kao i oticanje usana i jezika što može dovesti do otežanog disanja i gutanja.; I odmah se dosjeti da ta zrnja pod jezikom nosi dragi kamen, a kad netko taj kamen ugrabi sve što pomisli dogodi mu se onako kako želi.

Kakav je jezik? otečen, suh, isplažen, natečen, bolan; Čiji je jezik? djetetov, ženski; Što se s jezikom radi? plazi ga se, pregrizta ga se, drži ga se za zubima; Što jezik ima? vrh, bazu, rak, karcinom, bolest, upalu, infekciju

hiponimi: vrh jezika, baza jezika^{*}, korijen jezika

• vrh jezika Vrh jezika prednji je zaobljeni kraj jezika.

• baza jezika u korijen jezika

• korijen jezika Korijen jezika stražnji je dio jezika. sinonim: baza jezika^{*}

2. *fon.* Jezik je pokretljivi mišićni organ u ustima koji služi za oblikovanje glasova.

Ovaj model zapravo ne koristi softver nego niz mehaničkih organa nalik ljudskima koji su zaduženi za fonaciju, odnosno korištenje dijelova tijela da bi se stvorio glas. Primjerice, umjetne vokalne tetive, te jezik i usne koji su izrađeni od silikona.; Neandertalci su imali vrlo tjesnu usnu šupljinu, pa im jezik nije imao dovoljno mjesta za finije oblikovanje glasova.

3. *a. jez.* Jezik je apstraktni sustav glasovnih znakova s pomoću kojega se ljudi sporazumijevaju. Gradivo starijeg razdoblja pisano je pretežito latinskim, talijanskim, a ponešto i hrvatskim jezikom.

Kakav je jezik? hrvatski, engleski, njemački, talijanski, latinski, strani, drugi, književni, standardni, materinski, svjetski, francuski; Što se s jezikom radi? govori ga se, govori se njime, (ne) razumije ga se, uči ga se, (ne) zaboravlja ga se, koristi se njime, studira ga se

antonim: govor

• afroazijski jezici Afroazijski jezici jezična su porodica koja obuhvaća jezike koji se govore u sjevernoj Africi i jugozapadnoj Aziji.

...

jezik

korijen jezika

gōvōr *im. m.* (G gōvora, I gōvorom; mn. N gōvori, G gōvōrā)

1. *jez. (jd.)* Govor je konkretni ostvaraj jezika kao apstraktnoga sustava u komunikaciji.

A zamatu nas je naučio tim Službe za jezik i govor HTV-a na čelu s profesoricom Jasminom Nikić.; Ističe i da se jezik i govor u programu prosuđuju u četiri elementa jezične kulture, govornoj izvedbi, retoričkim elementima te neverbalnim vizualnim znakovima

antonim: jezik 3. a.

2. *jez.* Govor je jezični sustav kojega ograničenoga naselja.

...

Slika 4: Natuknica jezik kao primjer višesmislenosti i natuknica govor kao primjer višeznačnosti naziva; prikaz unutarrječnih i izvanrječničkih veza

Na Slici 5. prikazani su semantički odnosi u obradi jezikoslovnih naziva u *Mrežniku* na primjeru natuknica *suglasnik* i *samoglasnik*. Osim unutarječničkoga povezivanja te se natuknice te svi njihovi antonimi i sinonimi povezuju i na jezične savjete koji se nalaze na portalu *Jezični savjetnik*, a u kojima se objašnjava normativni izbor između naziva *samoglasnik*, *otvornik* i *vokal* te *suglasnik*, *zatvornik* i *konsonant*. Zvezdicom su u rubrikama sinonimi i antonimi označeni nepreporučeni nazivi. S tih se naziva upućuje na preporučene nazive jer je *Mrežnik* normativni rječnik hrvatskoga jezika. Natuknice su prikazane skraćeno.

suglasnik im. m. (suglasnika, mn. N suglasnici, G suglasnikā)
savjet: suglasnik/zatvornik/
konsontanat

1. gram. Suglasnik je glas pri čijemu je izgovoru potpuno ili djelomično zatvoren prolaz zračnoj struji.

Na taj način se slabi sastav zvučnih i bezzvučnih suglasnika, međutim svoje zvučne partnere nemaju ni c, h i f. Postovani, imam curicu od 4 godine i ima problema s izgovorom suglasnika k i g ako se u riječi nalaze ispred samoglasnika (npr. tapetan Tuta je kapetan Kika, tuća je kuća, klacalica je klakalica).

Kakav suglasnik može biti? zvučan, bezzvučan, što se sa suglasnikom može? izgovoriti ga, ispustiti ga, izostaviti ga, progutati ga, što suglasnik može? jednačiti se, gubiti se
sinonimi: zatvornik*, konsontanat*
antonimi: samoglasnik, otvornik*, vokal*

hiponimi: šumci, zvončani;
dvosnosnici, zubnosnosnici, zubnici,
desnici, nepčani, jederenci

2. gram. Suglasnik je glas na kojemu, osim na r, ne može biti naglasak na slogu, neslogovorni glas.

U hrvatskom jeziku suglasnici su svi zatvornici, a zatvornici svi suglasnici, pa ćemo u daljnjem tekstu upotrebljavati samo naziv suglasnici.

sinonim: konsontanat*

antonim: samoglasnik, vokal*

• zvučni suglasnik Zvučni je suglasnik onaj suglasnik pri izgovoru kojega glasnice titraju.

Winterov zakon (druženje samoglasnika ispred indoevropskih zvučnih suglasnika) još uvijek je neraspoređen problem baltske i slavenske porobljene lingvistike;

Uzmaguču u obzir razne kombinacije, kažući smo od prijevremenskog oblika Točman i iskustva s fonetskim primjerima zvučnih i bezzvučnih suglasnika.

glas im. m. (glasa, mn. glasevi, G glasevi)

1. Glas je zvuk koji nastaje radom govornih organa u grlu.

Dihotvin glasom (nanim čežnje ispricao je priču o svojim neprijateljima i razočaranjima. Kakav glas može biti? tih, ženski, drhtav, promukao, ugodan, andeoski, zvonak, snažan, nježan, smiren, plaćan; Što glas ima? raspon, boju, kvalitetu; Što glas može? zvučati, dopirati, razlijegati se, zvučati, podrihtavati, doprijeti, odjekivati, odjeknuti

...

2. jez. Glas je najmanji jezični odsječak na koji se riječi mogu rastaviti.

Ne treba forsirati trogodišnje dijete da izgovori glas r i čisto govori druge glasove jer njegov govorni aparat nije zreo za realizaciju nekih glasovnih skupi-
na.

hiponimi: samoglasnik,
suglasnik

3. Glas je odluka koju osoba donosi na izborima

...

zatvornik im. m. (G zatvornika, mn. N zatvornici, G zatvornika)

savjet: suglasnik/zatvornik/
konsontanat

gram. v. suglasnik 1.

konsontanat im. m. (G konsontanata, mn. N konsontanati, G konsontanata)
savjet: suglasnik/zatvornik/
konsontanat

gram. v. suglasnik

samoglasnik im. m. (G samoglasnika, mn. N samoglasnici, G samoglasnikā)
savjet: samoglasnik/otvornik/
vokal

1. gram. Samoglasnik je glas pri čijemu je izgovoru otvoren prolaz zračnoj struji.

Kad se tone još doda i glumacka nakočenost, predugačke i usiljene scene potjere, greške poput Camilleove govorne mane zbog koje ne može izgovoriti samoglasnike, a neprestano ih izgovara, predugačke izmjene scena koje narušavaju tonalo slabi ritam, rezidat je jasan.

Kakav samoglasnik može biti? dug, kratak, naglašen, nenaglašen, skraćeni, produljen, nepostojeći, hrvatski, njemački
Što se sa samoglasnikom može? izgovoriti ga, rastezati ga, ispustiti ga, gutati ga
sinonimi: otvornik*, vokal*
antonimi: suglasnik,
konsontanat*, zatvornik*
hiponimi zatvoreni samoglasnik, poluzatvoreni samoglasnik, poluotvoreni samoglasnik, otvoreni samoglasnik

<p>Kakav zvučni suglasnik može biti? početni, dočetni, indoeuropski; Što se sa zvučnim suglasnikom može? izgovoriti ga; Što zvučni suglasnik može? jednačiti se (po zvučnosti), ispasti, ispadati, gubiti se</p> <p>Značenjski odnosi antonim: <u>bezvučni suglasnik</u></p> <p>• bezvučni suglasnik Bezvučni je suglasnik onaj suglasnik pri izgovoru kojega glasnice ne titraju. Patale se seće; p, t, k, s, š, c – tako ćete najbolje naučiti bezvučne suglasnike.; Problem im je razlikovanje zvučnih i bezvučnih suglasnika i često zamjenjuju afrikate s bezvučnim glasovima.</p> <p>Kakav bezvučni suglasnik može biti? početni, dočetni, indoeuropski; Što se sa bezvučnim suglasnikom može? izgovoriti ga; Što bezvučni suglasnik može? jednačiti se (po zvučnosti), ispasti, ispadati, gubiti se</p> <p>antonim: <u>zvučni suglasnik</u></p> <p>...</p>	<p>otvornik <i>im. m.</i> (G otvornika, N otvornici, G otvornika) satjet: <u>samoglasnik/otvornik/vokal</u> <i>gram. v. samoglasnik</i></p> <p>vokal <i>im. m.</i> (G vokala, nm. N vokali, G vokali) satjet: <u>samoglasnik/otvornik/vokal</u> <i>gram. v. samoglasnik</i></p> <p>šumnik <i>im. m.</i> (G šumnika, nm. N šumnici, G šumnika) <i>gram. Šumnik je suglasnik pri čijemu je izgovoru zapreka prolasku zračne struje veća. Bezvučni se šumnik mijenja ispred zvučnoga u svoj zvučni parnjak.</i> Kakav šumnik može biti? bezvučni, zvučni, Što se sa šumnikom može? zamijeniti ga, ukloniti ga, upotrebljavati ga</p> <p>sinonim: <u>opstignu*</u> antonim: <u>zvučnjak, sonari*</u></p>	<p>Z. gram. Samoglasnik je glas na kojemu može biti naglasak na slogu, slogotvorni glas. Da bi je mogli upotrebljavati i oni koji nisu učili latinski jezik, ili je njihovo poznavanje toga jezika manjkavo, kod svih je citata u zagradi naveden tradiciomadni izgovor (iako je izvorni izgovor bio klasičan), a naglašeni samoglasnik u višesložnim riječima označen je grafičkim akcentom unutar kosih zagrada. sinonim: <u>vokal*</u> antonim: <u>suglasnik, konsonant*</u></p>
--	---	--

suglasnik/zatvornik/konsonant

Naziv suglasnik upotrebljava se u dvama značenjima, na da bi se označio glas pri tvorbi kojega dolazi do veće ili manje zapreke prolasku zračne struje, te da bi se označio glas kojega ne dolazi do toga. U prvome se značenju upotrebljava i hrvatski naziv zatvornik, a u drugome i drugome i internacionalizam konsonant. Iako se na prvi pogled može činiti da razlikovanje suglasnika i zatvornika (im se nazivima daje prednost pred internacionalizmom konsonant) može biti dobro te razlikujući spomenuta značenja naziva suglasnik i naziv zatvornik upotrebljava se u jednoj stvari i u drugoj, pa su prihvaćeni nazivi zvučni suglasnik i bezvučni suglasnik, a za drugo značenje naziv suglasnik, jedina čista suglasnik. Otpis se prednost (u tom značenju) daje nazivu suglasnik, koji ima dva spomenuta značenja. U drugom se jeziku da eba značenje upotrebljava isti naziv (prije, prije konsonant u engleskom).

samoglasnik/otvornik/vokal

Naziv samoglasnik upotrebljava se u dvama značenjima, da bi se označio glas pri tvorbi kojega ne dolazi do zapreke prolasku zračne struje, te da bi se označio glas kojega dolazi do toga. U prvome se značenju upotrebljava i hrvatski naziv otvornik, a u drugome i drugome i internacionalizam vokal. Iako se na prvi pogled može činiti da razlikovanje samoglasnika i otvornika (im se nazivima daje prednost pred internacionalizmom vokal) može biti dobro te razlikujući spomenuta značenja naziva samoglasnik, prednost treba dati nazivu samoglasnik, a ako je to potrebno naglasiti da se to odnosi na slogotvorni i naziv otvornik ne upotrebljava se u prvome a ako, me je riječ o glasu pri tvorbi kojega ne dolazi do zapreke prolasku zračne struje, pa su prihvaćeni nazivi zvučni samoglasnik i bezvučni samoglasnik, a za drugo značenje naziv samoglasnik, jedina čista samoglasnik. Otpis se prednost (u tom značenju) daje nazivu samoglasnik, koji ima dva spomenuta značenja. U drugom se jeziku da eba značenje upotrebljava isti naziv (prije, prije vokal u engleskom).

Slika 5: Semantički odnosi u natuknicama samoglasnik i suglasnik, primjer unutarječničkih i izvanječničkih veza

11. ZAKLJUČAK

Normiranje se provodi na izgrađenim terminološkim sustavima vodeći računa o semantičkome polju te hijerarhijskim i nehijerarhijskim odnosim. Pri normiranju nazivlja treba polaziti od pojma i uzeti u obzir sve semantičke odnose i terminološka načela. Pojmovi su određeni svojom definicijom i položajem u terminološkome sustavu. Sinonime treba razgraničiti s pomoću terminoloških načela. Treba izbjegavati polisemiju, ali je nika-da nije moguće potpuno izbjeći osim tako da se redefinira pojam polisemije te se terminološka polisemija proglašuje homonimijom. Takav je pristup primijenjen u mnogim terminološkim bazama te on može imati praktičnu vrijednost. Unatoč tomu smatramo da je s jezikoslovne točke gledišta tu i dalje riječ o polisemiji posebno u slučaju metaforičkoga ili metonimijskoga pomaka značenja, definiranja iste pojave sa stajališta različitih disciplina ili poddisciplina ili spajanja i razdvajanja značenja do kojega dolazi zbog različitoga teorijskog okvira. Semantički su odnosi posebno važni pri leksikografskoj obradi u e-rječniku jer je u njemu moguće povezivati sinonime, antonime, hiperonime (koji su najčešće prvi element definicije) hiponime i meronime

IZVORI

- Badurina, Lada, Palašić, Nikolina (2012) „Pragmatika veznih sredstava”, *Sarajevski filološki susreti 1*, Zbornik radova (knjiga I), Sarajevo, Bosansko filološko društvo, str. 252-265.
- Birtić, Matea (2006) „Nazivlje u generativnoj morfologiji”, *Filologija*, 46/47, str. 1-18.
- Birtić, Matea i sur. (2012) *Školski rječnik hrvatskoga jezika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje i Školska knjiga, Zagreb.
- Blagus Bartolec, Goranka (2006) „Usporedba hrvatskoga i slovenskoga padežnoga nazivlja”, *Filologija*, 46/47, str. 19-34.
- Brbora, Sanja (2006) „Jezikoslovno nazivlje u udžbenicima”, *Filologija* 46/47, str. 35-48.
- Brlobaš, Željka, Marijana, Horvat (2006) „Fonološko nazivlje u hrvatskim gramatikama 19. stoljeća”, *Filologija*, 46/47, str. 49-66.
- Dujmović-Markusi, Dragica i Terezija Pezar Pavić (2014) *Fon-Fon 3, udžbenik hrvatskog jezika za treći razred gimnazije*, Profil, Zagreb.
- Dujmović-Markusi, Dragica, Terezija Pezar Pavić (2014) *Fon-Fon 2, udžbenik hrvatskog jezika za drugi razred gimnazije*, Profil, Zagreb.
- Hudeček, Lana i Milica Mihaljević (2014) „Jezikoslovno nazivlje u Klaićevu Rječniku stranih riječi i Novome rječniku stranih riječi (Bratoljub Klaić i Školska knjiga)”, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 40, br. 2, str. 309-325.
- Hudeček, Lana i Milica Mihaljević (2018) „Normiranje hrvatskoga jezikoslovnog nazivlja”, *I Hrvatski prilozi 16. međunarodnom slavističkom kongresu*, Zagreb, Hrvatsko filološko društvo, str. 49-63.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica, Vidović, Domagoj (2006) „Sinonimni parovi i nizovi u temeljnome jezikoslovnom nazivlju”, *Filologija*, 46/47, 101-122.

- Jelaska, Zrinka (2004) *Fonološki opisi hrvatskoga jezika*. Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
- Jelaska, Zrinka, Novak, Ines (2006) „Čemu? Inačnost glasovnoga nazivlja”, *Filologija*, 46/47, str. 131–149.
- Jozić, Željko i sur. (2013) *Hrvatski pravopis*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Kolenić, Ljiljana (2006) „Pogled u tvorbu staroga hrvatskoga gramatičkog nazivlja”, *Filologija*, 46/47, str. 151–164.
- Kuna, Branko (2006) „Nazivlje u tvorbi riječi”, *Filologija*, 46/47, str. 165–182.
- Lewis, Kristian (2016) *Lažni prijatelji*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Lewis, Kristian, Barbara Štebih, Nada Vajs (2006) „Gramatičko nazivlje u hrvatskome kajkavskome književnom jeziku”, *Filologija*, 46/47, str. 183–201.
- Mihaljević, Ana (2014) „Usporedba fonološkoga nazivlja u Klaićevim pravopisima s ostalim hrvatskim pravopisima”, *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 40, br. 2, str. 365–380.
- Mihaljević Ana, Prce, Maris (2014) „Glasovne promjene u udžbenicima hrvatskoga jezika”, *Luč*, 2, str. 79–91.
- Mihaljević, Milica (2007) „Međuudžbenička i unutarudžbenička sinonimija i nepodudarni terminološki sustavi”, u: *Komunikacija u nastavi hrvatskoga jezika*, Naklada Slap i Agencija za odgoj i obrazovanje, Zagreb, str. 65–83.
- Mihaljević, Milica, Horvat, Marijana (2007) „Glasovne promjene: nepostojano a i e (problematizacija naziva, definicija i međuodnosa glasovnih promjena)”, *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 33, str. 289–304.
- Muhvić-Dimanovski, Vesna, Skelin Horvat, Anita (2006) „O riječima stranoga podrijetla i njihovu nazivlju”, *Filologija*, 46/47, str. 203–215.
- Nacionalni kurikulum nastavnog predmeta Hrvatski jezik. Prijedlog. (2016) http://mzos.hr/datoteke/1-Predmetni_kurikulum-Hrvatski_jezik.pdf (pristupljeno 20. ožujka 2017.)
- Ptičar, Adela, Vajs, Nada (2006) „Jezikoslovno nazivlje u prvim dvama hrvatskim pravopisima 1779. godine”, *Filologija*, 46/47, str. 239–252.
- Rittgasser, Stefan, Kolenić, Ljiljana (2012) *Hrvatsko-njemački rječnik jezikoslovnoga nazivlja*, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb.
- Rittgasser, Stefan, Kolenić, Ljiljana (2013) *Njemačko-hrvatski rječnik jezikoslovnoga nazivlja*, Hrvatsko filološko društvo, Zagreb.
- Simeon, Rikard (1969) *Enciklopedijski rječnik lingvističkoga nazivlja*, Matica hrvatska, Zagreb.
- Slovník slovanské lingvistické terminologie / Словарь славянской лингвистической терминологии / Dictionary of slawonic linguistic terminology I–II (1977–1979)* Academia Praha, Prag.
- Trask, Robert Lawrence (2005) *Temeljni lingvistički pojmovi*, Školska knjiga, Zagreb.

LITERATURA

- Hall, Ulrike (ur.) (2005) *Grundfragen der elektronischen Lexikographie. elexiko - das Online-Informationssystem zum deutschen Wortschatz*, De Gruyter, Berlin/New York.

- Hudeček, Lana (rad u tisku) „Obrada naziva u *Hrvatskome mrežnom rječniku – Mrežniku*”, *Zbornik radova sa skupa Terminologia sloviańska: dziś i jutro*, Varšava.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica (2012) *Hrvatski terminološki priručnik*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb.
- Hudeček, Lana, Mihaljević (2015) „Relations between Description and Prescription in Croatian Language Manuals”, u: *Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis*, Center za slovenščino kot drugi in tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko, Ljubljana, str. 299–307.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica. (2015a) „Croatian Orthographic Manual and Standardization of Terminology”, u: *Термінологічний вісник : Збірник наукових праць* 3(1), Інститут української мови НАНУ, Кієв, str. 36–52.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica (rad u tisku) „Normativni problem u jezikoslovnome nazivlju – analiza stanja u praksi”, *Zbornik radova sa skupa Od norme do uporabe*, Osijek.
- Hudeček, Lana, Mihaljević, Milica (rad u tisku) „Normiranje hrvatskoga jezikoslovnog nazivlja”, *Zbornik radova sa XVI međunarodnog kongresa slavista*, Beograd.
- Mihaljević, Milica (2017) „Terminologija kao deskriptivna ili preskriptivna znanost – stanje u Hrvatskoj” u *Slovenska terminologija danas*, Srpska akademija nauka i umetnosti, Beograd, str. 383–403.
- Nahod, Bruno (2012) „Terminološka obradba: od polisemnoga leksema do homonimnoga termina”. *Zbornik radova s 25. međunarodnoga skupa HDPL-a Aktualna istraživanja u primijenjenoj lingvistici*. Hrvatsko društvo za primijenjenu lingvistiku, Osijek, str. 15–26.

SUMMARY

Lana Hudeček, Milica Mihaljević

SEMANTIC RELATIONS IN CROATIAN LINGUISTIC TERMINOLOGY

The paper analyzes the semantic relations of synonymy, antonymy, hypernymy and hyponymy, meronymy, and polysemy in Croatian linguistic terminology. Synonymy plays a central role in the standardization of terminology as synonymous pairs and strings should be avoided by using terminological principles and labeled as preferred, admitted and deprecated terms. The relations of antonymy, hypernymy, hyponymy, and meronymy are especially important for building terminological systems and systematizing terminological definitions. The paper focuses on the role of polysemy and argues that although it should be avoided, it cannot be completely excluded. This is especially the case when the same term is defined from the viewpoint of different linguistics disciplines.

Key words: Croatian linguistic terminology, semantic relations, synonymy, antonymy, hypernymy, hyponymy, meronymy, polysemy, e-dictionary, e-lexicography